

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

סמל ברוך בן ישי ז"ל

בן פסח ודבורשה

נולד בפינסק, פולין

א' בכסלו תרע"ה, 19/12/1914

התגורר בירושלים

התגייס בשנת 1939

שרת בחיל הרגלים

נפל בעת מילוי תפקידו בשרותו

ח' בשבט תש"ח, 19/1/1948

נקבר בבית העלמין הר הזיתים

הותיר אחריו אישה ובן

בן 34 בנופלו

קורות חיים

בן דבורשה ופסח, נולד ביום א' בכסלו תרע"ה (19.12.1914) בפינסק (רוסיה-פולין), למשפחה ציונית מפורסמת. כבן שלוש נתייתם מאביו. אמו חינכתו ברוח עברית-לאומית ובהיותו בן אחת-עשרה שלחתו לארץ-ישראל, אל דודו, ללמוד ולהיבנות במולדת. הוא נתקבל לגימנסיה "הרצליה" וסיים את לימודיו בהיותו בן 16. הוא יצא להכשרה חקלאית בקיבוץ נען (שנה) וברעננה (שלוש שנים). כבן 21 יצא לחוץ-לארץ לראות וללמוד, עבר את איטליה ושוויץ כמעט ברגל ומלא רשמים חזר לארץ ונתקבל לאוניברסיטה בירושלים לפקולטה למדעי הרוח. באוניברסיטה למד פילוסופיה, היסטוריה וסוציולוגיה, ובו בזמן מילא תפקידים חשובים בפלוגות ה"הגנה" בירושלים והתפרנס מהדרכה במפעלי

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

"הדסה" למען הנוער. עד מהרה יצאו לו מוניטין כמדריך ומחנך במגרשי הנוער של "הדסה" על-שם גוגנהיימר.

בשנת 1939 התגייס לצבא הבריטי, חנה בצפון הארץ והשתתף בכיבוש סוריה. בהיותו בצבא גמר בהצטיינות את לימודיו באוניברסיטה וקיבל תואר "מוסמך למדעי הרוח".

מחמת מחלה שוחרר מהצבא לאחר שנתיים ובשובו לירושלים התמסר לטיפול בילדי-עוני, תחילה כמפקח מחוזי על מגרשי-השעשועים לילדים ואחר-כך כמפקח ארצי. מטעם "הדסה" נשלח לחוץ-לארץ להשתלם בהדרכת מגרשי-שעשועים לנוער, עבר את צרפת ואנגליה ומשם הפליג לארצות-הברית. סמוך לימי ההכרעה בארצנו קרא לו מצפוננו לחזור לארץ - לאחר העדרו ממנה במשך שנתיים. תיכן לחולל גדולות למען בריאות הילד והנוער ולמען השכלת הנוער העובד. ובינתיים נתן שוב ידו לפעולות ה"הגנה".

עם פרוץ מלחמת-העצמאות חידש את פעולותיו בחי"ש בחטיבת ירושלים וביום 17.1.1948 יצא עם פלוגתו למעלה החמישה. אור ליום ח' בשבט תש"ח(19.1.1948) יצא בטנדר לירושלים להשתתף במועצה הפדגוגית של "הדסה" ובדרך, מול קרית ענבים, נורה מן המארב ומת בייסורים קשים בחצי הלילה. השאיר אחריו אישה וילד בן ארבע. הוא נקבר בבית-הקברות בהר-הזיתים.

שמו נחקק באנדרטה שהוקמה בבית העלמין הצבאי בהר-הרצל לזכר חללי הרובע היהודי ולזכר לוחמים שנפלו במערכה על ירושלים והובאו לקבורה בהר-הזיתים.

פְּרוּךְ בֶּן-יִשְׁי (גולומבוֹבִיץ)

הַנְּפֵשׁ, מֵהוּת וּבְעִיּוֹתָיו*

רבים הם הנסיונות להגדיר את המושג "נופש" (recreation), וההגדרות שונות ומרובות-גוונין. לעתים הן פשוטות מאד, כגון "ארגון פעולות האדם בזמנו החפשי", ולעתים מסובכות ביותר ומכוונות לציון ההישגים החינוכיים והאנושיים אשר אליהם שואף אדם אגב ניצול שעותיו הפנויות. עם זאת מרגיש ההוגה בשאלות אלה כי ההגדרות הקודמות אינן מלאות ואינן שלמות והוא מנסה לחדש ולנסח הגדרה משלו. הסיבה לכך היא, כי כאן, כמו בכל שטח אנושי אחר המקיף מערכת שלמה של חיים וחוויות, קשה למצות ולהכליל ולעתים קרובות אנו נאלצים להסתפק בהגדרות שליליות או פורמליות. אבל ההגדרה דרושה, כי הגיע הזמן בו אין האדם מוכן לעזוב ענין זה של שעות-הפנאי ליד המקרה. כל-כך גדולה החשיבות לגבי כל מערכת חיו של אדם הנודעת ליכלתו לנצל כראוי את השעות הללו עד שמן הדין הוא להתחיל לחשוב ברצינות מה הם הערכים אשר אותם הוא שואף להשיג בפעילויות הנופש שלו. ברור יותר ויותר שנופש אינו זהה עם בטלה, אינו פסיבי. אין הוא גם מוגבל בגיל. לא אנסה הפעם לתת הגדרה חדשה, אך ברור לי כי כשם שאפשר לראות את התרבות האנושית כמלחמת האדם בטבע לכבשו לצרכיו, הרי הנופש הוא פרי מלחמת האדם בעצמו, בגופו וברוחו, מעין היאבקות פנימית של רוח האדם לביטוי שלם ומלא יותר, מקורי ועצמאי יותר.

נופש מבחינה זו הוא ענין אינדיבידואליסטי ביסודו, ואם כי ברור כי הוא מוצא לו ביטוי בפעולות חברתיות וכי עיקר דרכי הנופש של האדם דרכים קבוצתיות הן — אין ספק כי בשטח זה, יותר מאשר בכל פעולה אחרת, אין החברה באה אלא לאפשר ליחיד, לפרט, לבטא את עצמו. מכאן שהנופש מהווה חלק ממערכת-החיים הנוצרת בעולם הדמוקרטי; אין לחשוב על נופש שאינו בא לשמש את המטרה האינדיבידואליסטית היסודית של העלאת הפרט וחשיבותו. הנופש מעמיד במרכז את אִשְׁרוֹ הַאִישִׁי של כל אחד ואחד והחברה אינה אלא מקור ודרך לסיפוק אושר זה.

אבחנה זו בין האמצעים לבין המטרה חשובה ביותר בגלל הדמיון הגדול והמסוכן שבין אמצעי הנופש האמיתי לבין אמצעי החינוך הטוטליטרי. דיה דוגמת הספורט: הוא יכול בקלות יתירה ליהפך לאמצעי יעיל בשעבוד האדם למדינה, ואילו בנופש תפקידו הפוך ממשטור ושעבוד והוא נועד ליצירת אותו שיווי-משקל בין פעולות הגוף וחוויות הרוח הדרוש כל-כך לשלות נפשו של היחיד.

הסכנה הגדולה ביותר הקיימת בעבודת-נופש היא הנסיון להשתמש בפעילויות להן נוטה האדם מטבעו, כשיש ברצונו להינפש ולבטא את עצמו, ולהפכן למכשיר הבא לנצל את האדם, למשכו ולפתותו לקראת מטרה ברורה וקבועה מראש בלב הזולת.

* פרק ראשון של מסתו: "לבעיות הנופש בחברתנו".

בלי להיכנס בפולמוס על תנועת-הנוער הפוליטית ותפקידה, צריך שיהיה ברור לנו, ואף למדריכי תנועת-הנוער, שבו ברגע שפעולות-הנופש (כגון ספורט, שירה, משחק, מלאכת-יד, דרמה וכו') חדלות לשמש את המטרה העיקרית של פיתוח אישיותו של הנוער והן הופכות למין מטה-קסמים כדי למשוך ולרתק, חוטא המדריך חטא רציני ביותר לנוער הנמצא ברשותו.

אין הנופש מתקיים אלא כחלק מעולם דמוקרטי, והוא עתיד לקדם את הנוהגים וההסכמים הבלתי-כתובים המונחים והחייבים להיות מונחים ביסודה של כל חברה חפשית.

בתוך המערכת הזאת יהיה עלינו לנסות ולראות את מקומן של פעולות-הנופש בתקופות השונות של חייה האדם. לא היא זה גיתות שיטתי של גיל וגיל וצרכיו המיוחדים אלא שרטוט כמה קוים אפייניים המכוונים ומארגנים את דרך הפעולה על דרגותיה הגליות השונות. לשם כך נחלק פרק זה לשלושה חלקים יסודיים: הנופש לילד, למתבגר ולבוגר.

א. הַנְּפֵשׁ וְהַיְלֵד

ברגע שאנו באים לדבר על נופש וילדות מיד מופנית מחשבתנו אל המשחק. המשחק, אותו דבר פלאי ומופלא של עולם הילדות, מרתק אותנו בתמיהה רבתי. מה כוחו ומה תפקידו? אין אנו נוטים לחשוב כי הטבע, שנטע בלבנו את יצר המשחק, עשה זאת מתוך קפריסה חסרת כוונה ומטרה; הפסיכולוגיה, מראשית צעדיה, ניסתה להסביר תופעה זו והבנת המשחק וחשיבותו לגבי הילד היתה אחד מיסודות האמנציפציה של החינוך. לא נעמוד כאן על התיאוריות השונות הבהאות להסביר את תפקידו של המשחק, תיאוריות אשר יותר משהן סותרות זו את זו הן באות למעשה להשלים זו את זו ולעמוד על דרכים וצרכים שונים לביטוי העצמי של האדם. עתה מספיק לציין כי ברור שבכל פעולותינו עם ילדים יהיה עלינו לזכור תמיד את תפקידו המיוחד, המרכזי, של המשחק. השם "מגרש-המשחקים", עם כל מה שאינו מסמן את פעולת הנופש בכללותה, מורה מבחינה זו על אבן-היסוד של הנופש בגיל הילדות.

תפקיד הנופש בגיל זה, כמו בכל גיל אחר, הוא מתן אפשרות ליצירה חפשית. הצורך ליצור, לשמות בשמחת-היצירה, צורך חיוני הוא, וקיים אצל כל ילד וילד, אם גם בדרגות שונות של אינטנסיביות. לעתים קרובות מדי אנו עדים לכך כי צורך פנימי זה נדחק הצדה תחת לחץ העבודה והלימודים, ואפילו מקצועות (כמו מלאכת-יד) שמתפקידם לטפח את הבחירה החפשית והביטוי העצמי, הופכים לעתים במסגרת בית-הספר לענין של תפקיד-חובה מתוכנן וקבוע שאינו משחרר אלא משעבד ולוחץ.

בגיל מסוים ניעור הצורך בחיי חברה; הילד יוצא משריונו וזוקק לקבוצתו, לבני-גילו; הוא חייב למצוא את מקומו

במידה רבה מרד בכל דרך החיים המודרניים, אשר אחד מסמניהם העיקריים היה — עם דור המהפכה התעשייתית — התעלמות מוחלטת מצורך האדם בנופש ובטבע. העיר כאילו נבנתה בתכנית מכוונת מראש כדי לשלול כל אפשרות של משחק ונופש, ובמידה רבה יש במעשי-עבירה משום בעיטה בעולם סוגר וחונק זה, עולם שאין אפשרות לרוץ ולהתרוצץ בתוכו, עולם שבו אבן העפה בשריקה בחלל-האוויר סופה שתנפץ שמשה. תפקיד הנופש הוא להחזיר מקצת אפשרויות אלו של פעולה חפשית ולסייע בזאת ביצירת שיווי-המשקל הנפשי שהופרע.

בסירורי בארצות-הברית הכרתי מאידך גיסא שיש בנופש גם סכנה מסוימת. לעתים זוכות פעילויות אלו להדגשת-יתר, ההופכת אותן לעיקרי-חיים, לחזות הכל. למה לחשוב על עולם וסדריו כשאפשר ואף צריך לשחק בכדורגל? אסור שענין הנופש ייהפך למכשיר אשר יקהה את שאר התעניינותיו של הילד, את רצונו הטבעי לחדור לבעיות-העולם-והחיים. אך בזה אנו באים לסעיף הבא בדיונונו.

ב. הנפש והמתבגר

כל צרכי הילד שהזכרנו לעיל מקבלים מפנה חדש, וכאילו מתעמקים, בגיל ההתבגרות. חל פרוצס של התמחות; רצון היצירה והמשחק מקבל מפנה חדש והעמקה חדשה; התוצאה וההישג מקבלים כאן את מקומם וחשיבותם, אשר לא היו להם קודם-לכן. אין די במשחק, יש צורך להתחרות ולנצח. על המדריך לנצל צורך זה, אולם יש לנצל בצורה הנכונה. עליו לזכור תמיד לא רק את חדות-הנצחון ואכזבת-ההפסד, כי אם גם את חדות-ההפסד (וזה אפשרי!) ואת אכזבת-הנצחון, — כי בכל נצחון, כבכל הישג, יש מידה רבה של אכזבה!

לפני-כן לא נגענו בשאלת היחסים בין שני המינים. שאלה זו קיימת גם בגיל הילדות ואילו עם ההתבגרות היא הופכת לאחת מבעיות-היסוד. באנגליה בולטת הנטייה להפריד בגיל זה בין שני המינים וגם במועדונים המעורבים מודגש הצורך במתן אפשרויות של פעולה נבדלת לבנות ולבנים. לדעת רבים מן המחנכים שם אין הבנות המתבגרות, כשהן נמצאות בחברת הבנים, מעוניינות בפעולה רצינית והן נוטות לריקודים בלבד, ואילו הבנים מטבעם שיפנו ביתר נכונות ליצירה ולפעילות.

אולם גם אם קיים בכל מין צורך טבעי להימצא בחברת בני-מינו דוקא, הכל מודים כי יש צורך גם בפגישה הדדית ובפעולה משותפת. הצורות הן שונות: מועדונים מקבילים, או ערבים לבני שני המינים במועדון שבדרך-כלל פעולותיו מתנהלות בנפרד. באמריקה יצר החינוך המשותף בבית-הספר גם את המועדון המשותף או כפי שהוא קרוי שם Teen-Age Centre, אך הפעולה במועדונים אלה כה מוגבלת עד שקשה להסיק מסקנות יסודיות על היעילות היחסית של כל אחת מן השיטות. על-כל-פנים ברור, כי שיתוף-פעולה בין המינים הוא בבחינת הכרח וכי מאידך גיסא צריך שבמועדון המעורב תינתן אפשרות לפעולה עצמאית של בנים ובנות, אם בתאים מיוחדים ואם בפעולות מיוחדות. ביחוד אצלנו חשובה אפשרות זו, מאחר

בתוכם — תהליך שלא תמיד עובר ללא מכאובים וקשיים. האפשרות של התקשרות חברתית על בסיס של פעולה חיובית מקלה על תהליך זה: חויית היצירה המשותפת והאפשרות של מציאת עצמו בשטחים שונים עשויה למנוע רגשות נחיתות וכשלון, כי בכוחה לתת לכל אחד את מקומו בחברה על-ידי הצלחתו המיוחדת לו. ריבוי הגוונים והאפשרויות בפעולות הנופש הריהו משום כך מעיקרי הפעולה בגיל זה כמו בכל גיל אחר.

בתקופות-חיים מסוימות נמצא הילד במידה רבה בעולם דמיונו. לעתים קרובות שמענו מפי מדריכים כי "הילד הוא שחקן מטבעו". הוא שחקן מטבעו כי בכוחו לזהות עצמו עם עולם אחר ושונה, כאותה זיקית המחליפה צבעים. במידה שלנו הבוגרים קשה לצאת מתחום עולמנו ואישיותנו, באותה מידה קל הדבר לילד, ואין הוא רק מדמה עולם אחר זה אלא חי בתוכו אותם חיי אושר שכאילו ניטלו ממנו בעולמו הממשי. מבחינה זו מספקת הפעולה הדרמתית והאמנותית צורך עמוק ויסודי, ולדעתי יש לראות באור זה גם את הצורך החפשי וכן רבים מן המשחקים.

לעתים קרובות, ובעיקר לצרכי תעמולה והסברה, באים אנו ואומרים כי הנופש הוא מרפא לעברינות, לעזובה ולחיי-רחוב (וטענה זו נשמעת באנגליה ובאמריקה לא פחות, ואולי יותר, מאשר בארצנו). ברור הוא כי עלינו לשאוף לאמנציפציה מקשר זה, להשתחרר מן ההרגשה שכל ענין הנופש הוא מעין סם-מרפא לחליים סוציאליים. עיקרו של הנופש הוא בערך הפוטיבי שלו, כחלק ממערכת-החיים, אם גם חייב המדריך לדעת כי בתור כזה הריהו ללא ספק אמצעי-תיקון לכמה וכמה בעיות סוציאליות ובעיות חינוך. כשם שהלימוד אינו בא לשם מניעת קלקלות הבערות אלא בראש-ראשונה לשם העלאת חיי האדם, כן הוא לגבי הנופש. וכשם שחובת-הלימוד לא היה בכוחה בלבד למנוע כמה וכמה דעות חברתיות מסולפות, כן אין בכוח הנופש לתקן רבים מהעיוותים החברתיים והסוציאליים.

עם זאת יכולות וצרכיות פעילויות הנופש למנוע משברים עמוקים בנפש הילד ולעזור לו בכך להסתגל כגורם חיובי ובונה בחברה המודרנית. חיי המשפחה המודרנית, הנתונים לזעזועים תכופים, מעמידים את הילד לעתים קרובות מדי בפני דילמות שאין בכוחו לשאתן לבדו. הוא מיטלטל בסערת הרגשות של חיי המשפחה, המחפשת דרכים וצורות הוי שעדיין לא נקבעו וגבושו, וההתלבטות העצמית של ההורים תכופות משאירה אותו בודד בפגישתו עם העולם. הנופש המאורגן במועדון או במגרש-המשחקים, האפשרות שהוא נותן לביטוי עצמי, לרכישת מקום עצמאי בחברה ידידותית, גישתו של המדריך — כל אלה עשויים לעזור הרבה, ואם גם לא למנוע את קשיי ההסתגלות לחיים הרי יש בהם כדי להקל עליהם.

מבחינה זו ניתן לראות את הנופש כטיפול מונע, אף אם לא כטיפול מתקן. אין לפתור את שאלת הילד העבריין במסגרת החברתית הגדולה של מגרש-המשחקים, אך יחד עם זאת בכוחו של מגרש-המשחקים לטפל במה שנהגים לקרוא לעתים "ילדי-הגבול". המרד של הילד בלחץ החיים החברתיים אשר לעתים קרובות ימצא את ביטויו בפשעים לגבי החברה, הריהו

שהפעולה המשותפת, ובעיקר בקרב עדות המזרח, מביאה לאי-פעילות חברתית מצד הבנות. הן נדחקות הצדה באופן טבעי ו"מנגנות כינור שני" ביחס לבנים הנוטלים את המועדון לידם. הבנים הם המארגנים את המועדון, מתוך שותפות עם המדריך, אשר באופן טבעי רואה בהם את המרכז — וכן נוצר מועדון לבנים אשר עיקר תכניתו בא לספק את צרכיהם, ואילו הבנות מופיעות בו בבחינת נסבלות, אף כי הן דרושות מאד לריקודים ולמסיבות החברתיות.

כאמור, נופש הוא אמצעי-חינוך דמוקרטי; הוא בא לשרת את האדם בחברה דמוקרטית, וגיל ההתבגרות הוא הגיל בו מתחנך האדם לקראת מקומו בחברה זו. בעוד שנים מספר יתא עליו להצביע ולהכריע בשאלות רבות המקיפות את חייו וחיי אלפים אחרים. עקרונות אלה דשו בהם רבות; אך לעתים קרובות נשכחים הם בפעולות-הנופש, לא כל-כך באנגליה כמו בארצות-הברית. המועדון לנוער המתגבר, ביחוד במסגרת העירונית הכללית, הפך ל"כללי" במידה כזו עד שאין הוא מספק הרבה יותר מאשר הזדמנות לריקוד ולמשחק. במוסדות-הנופש הפרטיים, הצורך להדגיש תרבות מסוימת, אשר אותה רוצה המרכז לפתח, או דת מסוימת, אשר אותה הוא רוצה לטפח, יש צביון אחר ומעמיק יותר לפעולה. אך המועדון הציבורי מסתפק במועט. והסתפקות זו סכנה רצינית בה לכל מערכת הנופש, כי הנופש בחברה דמוקרטית הריהו פיתוח עצמי של כל סוגלות האדם ובתוכן הכוח החושב והשאיפה לשינוי ערכין ולתיקונים. ברגע שיהפוך הנופש לאמצעי מרדים לשאיפות אלו יצדקו המאשימים הרואים בו מכשיר לשמירת צורות-חברה מסוימות. חופש-המחשבה הוא בראש-וראשונה ההכרה כי על האדם לחשוב וכי זו היא חובתו הראשונה במעלה. הנופש לא יהיה שלם ולא יגשים את יעודו אם בתקופת-חיים זו של האדם, בגיל ההתבגרות, לא ידגיש ויחנך לזכות זו ולחובה זו של מחשבה דינמית חודרת.

אחת השאלות הנשאלות לעתים קרובות בקשר לפעולות-הנופש בארץ היא: האם אין הוא מפריע ועומד בסתירה ללימוד? דבר זה מודגש במיוחד באשר חשיבותה של הכנת השיעורים כאן גדולה ביותר. אך סבורני כי גם אצלנו, כשם שהודגש תמיד על-ידי מחנכים רבים בארצות-הברית ובאנגליה, אין אמת בתפיסה זו. פעילות חברתית בריאה ונורמלית מסייעת להתעניינות בלימודים ומגבירה את הרצון ללמוד ואת שיווי-המשקל הנפשי. בארצות-הברית, מקום בו חובת-הלימוד נמשכת (ברוב המדינות) עד גיל ט"ז-י"ח והצורך לעורר בנוער המתבגר את הרצון ללמוד מהווה בעיה יסודית ביותר, נמצא כי המועדון מביא ליתר רצינות וליתר נכונות לשאת בעול הלימודים, וכי חברי המועדונים דוקא אינם נוטים לראות בלימודים ענין של ילדות שיש להיפטר ממנו בהקדם כדי להיכנס מהר לעולם המבוגר.

ייתכן כי כאן המקום לציין תופעה המצויה באנגליה ואף בארצות-הברית ואשר אני כשלעצמי התייחסתי אליה במידה מסוימת של ביקורת. ברור כי אנו דנים בגיל בו עובר על האדם הצעיר אחד המשברים הרציניים בחייו, ואולי המשבר הרציני ביותר. קשה לו להיפרד מתקופת הילדות, ועם זאת שואף הוא

להידמות לבוגר, להידמות בשלמות וללא כל סייג. למצב זה של "היות בוגר" כמה סימנים מובהקים בולטים-לעין, שאותם הוא מחקה בראש-וראשונה: העישון לגבי הבנים וצביעת השפתים לגבי הנערות. גם בארצות-הברית וגם באנגליה מצאתי מנהגים אלה כחלק מחיי המועדונים. בכמה מועדונים אף נוטים ללמד את הנערות כיצד להתפרנס, ואילו העישון, שהיה נעשה עד כה בחדרי-חדרים, נעשה עתה לעיני השמש ומתוך חופש מוחלט. ברור הוא, כי מגמה זו באה על-מנת ליטול מענין זה של עישון והצטבעות את מתק הסודיות ואת הצורך ברמאות, אך האומנם זו היא הדרך? אין להתגבר על כל קלקלה הינוכית רק על-ידי עשייתה ענין שבתיה.

והרי תופעה נוספת, אשר סכנתה גדולה הרבה יותר והיא אף תגדל ותלך: הסימן המובהק המציין את האדם הבוגר בעיני הנער והנערה. — זו אפשרותו להוציא כסף כראות עיניו. לנוכח רצונם זה של הצעירים להשתכר ולהוציא, להיות "בלתי-תלויים", כביכול, מבחינה כספית, הפכה העלאת גיל חובת החינוך בארצות-הברית לבעיה רצינית ביותר. הנער והנערה, ביחוד בשכבות מסוימות, אינם רוצים להמשיך בלימודים אלא להתחיל בעבודה, תהיה אשר תהיה, לרכוש להם אותה הרגשה של אי-תלות וחופש שהם כל-כך שואפים אליה. תופעה רצינית זאת עלולה עד מהרה להיות לרוץ לנטיה הקיימת של העלאת גיל החינוך והלימוד עד למכסימום האפשרי. ברור כי אחד מתפקידי המועדון הוא להעמיד שאלה זו לדיון ולביטול, הן במסגרת חברתית הן בצורה של מתן עצה וטיפול אינדיבידואליים לנער ולנערה להתגבר על תקופות-משבר ולהקטין את הלבטים העמוקים האפייניים לגיל זה של התבגרות.

מכל פעולות המועדון יש להדגיש במקום זה במיוחד כמה מבעיות הספורט. הספורט מוהו חלק יסודי בחיי הנער המתבגר. צרכי גידולו הפיסי וגורמים נפשיים רבים הופכים את הספורט על ענפיו השונים לגורם מכריע בעיצוב נפשו. לכן אנו מצויים על גישה זהירה בשטח זה יותר מאשר בכל שטח אחר. אם לא נעמוד על המשמר עלולים אנו למצוא את עצמנו נסחפים בהתחרויות ופעולות אשר ערכן השלילי אינו נופל מערך החיובי. במועדונים רבים מצאתי מתיחות, חוסר-סבלנות ואוש לנוכח כשלונות העומדים בניגוד גמור לצרכיו האמיתיים של הנער. הנטיה לראות מקצוע בספורט, ואף מקצוע מכובד, הוא גורם שלילי שיש לראותו ולהישמר מפני סכנותיו; ה"צ'מפיון" נערץ בעיני כל, משתכר כסף רב ושמו הולך לפניו. נטייתו של המתבגר לחלום על קריירה ספורטיבית, והפרסום, שמועדונים רבים עושים לחבריהם אשר הצליחו להצטרף לליגה מעולה או שנעשו אנשי-ספורט מקצועיים בעלי-שם, הוא גורם שאינו מקדם אלא מסכן את הערכים הספורטיביים בתוך המועדון, סכנה זו קיימת לא רק בעולם הרחב אלא אף בארצנו הקטנה, בה מתחיל עתה הספורט לתפוס מקום נכבד יותר ויותר. עלינו לראות את הספורט, ככל פעולה אחרת של המועדון, כפעולה חברתית; יש להדגיש ולחזק את ההרגשה הקבוצתית של החברה המשחקת ולשפר את התנהגותה הספורטיבית ולא להתרכז בשאלת הזכייה בלבד. הזכייה היא בעלת חשיבות שניה במעלה, ויש אפשרות להעריך תוצאות לא רק במספר ה"שערים" אשר

הובקעו כי אם גם בצורות התנהגותה של הקבוצה בשדה- המשחק. מועדוננו בירושלים היה גאה ביותר על שהשיג לא את גביע המנצח אלא את הגביע, המלווה בהוקרת הקהל כולו, הנועד לקבוצה המצוינת ביותר בהתנהגותה בעת המשחק. לכן אני סבור ומאמין שבכל תחרות-נוער יש להעניק לא רק גביע למנצח אלא אף לאותה קבוצה שהוכיחה בגרות והגינות ספורטיבית. כמדריך נהגתי תמיד להביא את קבוצתנו לאותן התחרויות בהן סברתי כי יהיו מנוצחים.

ג. הנפש והמבגר

עלינו לחזור כאן ולאמור כי הנופש אינו פעולה המוגבלת לגיל ולענף. זוהי פעילות יסודית לאדם בחייו הקצרים בעולם זה שלנו. החברה המודרנית שינתה את חיי-האדם. עבודתו נעשתה מיכנית יותר, חדגונית, ולעתים קרובות ניטל ממנה הרבה מהרגשת היצירה. האדם חדל לחיות בתוך הטבע — לכל היותר אנו נהנים מהסתכלות בטבע. אפילו בארצנו, בה הערים אינן גדולות ביותר והאפשרות למגע מתמיד עם הטבע עודנה קיימת, הולכת ונרקמת השקפת-חיים חדשה. אנו מדברים לעתים קרובות על ניתוק פיסית מן הטבע והנוף, אך למעשה הניתוק הרוחני גדול הרבה יותר. רק לעתים רחוקות מרגישים אנו כיצד ובאיזו מידה שוב אין אנו מסוגלים להתבונן בחיים שמחוץ לתחומי הערים והבתים. חסר לנו המגע עם התופעות הנצחיות שרק בכוחן לסגלנו ולהשקיטנו ולעשות את החיים מובנים ונתפסים יותר. ולכן הצורך בנופש הוא בראש-וראשונה צורך בהשקפת-חיים אחרת, השקפת-עולם החורגת ממסגרת הדאגה היומיומית לקיום המשפחה ולסיפוק צרכי המשפחה. בשטחים רבים, שבהם היה מקום לביטוי כוח יצירתנו, הפכה ההתמחות היתירה לענין של חובת יום-יום חדגונית ומשעממת. הנופש בשביל המבוגר הוא לעתים קרובות תנאי יסודי ליכולתו להמשיך בעבודתו היומיומית וליכולתו ליהנות מן החיים.

כמו לגבי הילדים המתבגרים אין לצמצם את גופש המבוגר בתחומי מעמד חברתי אחד. נהפוך הוא: הנופש נותן הזדמנות

לפגישה וליצירת קשר בין אנשים הנבדלים ונפרדים זה מזה הן בענינים ועבודתם והן במעמדם הכלכלי והאינטלקטואלי. תכופות ימצאו בנופש את המכנה המשותף, את הענין המשותף הקושר אנשים יחדיו. הם ימצאו את רגש החברות הטבעית המצוי אצל אנשים העסוקים באותו מעשה ופעולה. בכוחה של פעילות משותפת כזו יש למנוע סכנות רבות, הקרויות לעתים קרובות בשם הכללי „סנוביוז“, ואשר בעיקרן הן פרי הצורך הטבעי להיות „דבר-מה“ או „משהו“ בעולמנו זה. באנגליה ובארצות-הברית מצאתי בשדה הגולף או בחדר מלאכת-היד אנשים מכל הגילים ומכל המעמדות עובדים ומשחקים יחדיו באותה אחוזה וחברות המצויה, כנראה, רק בשעת פעולה המלווה שמחת-יצירה. האפשרות ליצור דבר-מה שלם מראשיתו ועד סופו וסיפוק המלווה מעשה כזה הוא דבר שאין להחליפו באותה הרגשת „עליונות“ הנובעת מהסתגרות מעמדית.

הבעיה קיימת אף בכפר. תפקיד הנופש כאן הוא ארגון הציבור הכפרי ופעולותיו באופן שאפשר יהיה להביא אליו מערכי התרבות העירונית, למזג ערכים אלה, להחיותם בחיי הכפר ובדרך זו ליצור תרבות עצמאית, תרבות אשר תיהנה מהישגיי העיר, ועם זאת מאותה פשטות ועמקות-ההבנה בהן ניחן האדם החי בחיק הטבע.

כאן יש להוסיף אך הערה אחת: עלינו לדאוג לכך שתכנית הנופש בכפר תהיה מותאמת לסביבה ולצרכים. יהא זה מוטעה ביותר לנסות ולהעתיק נסיונות מוצלחים מן הערים ולהפעילם בכפר, מקום בו הרקע שונה בהחלט. על הנופש להיות תמיד מקורי, תמיד ספונטני ונובע מן האנשים הנוטלים חלק בו ולא דבר-מה שהורכב בשבילם מבחוץ.

דרכי-החיים המודרניים עשו את גופש הבוגר לדבר שאינו רק בגדר ה„צריך“ אלא גם בגדר ה„אפשר“. שעות-הפנאי מרובות למדי ואנו מקווים שתלכנה ותרבינה. אולם שעות אלה מחייבות פעולה שונה בתכלית מעבודת יום-יום, אשר בה עוסק האדם, שונה הן מבחינה פיסית והן מבחינה רוחנית; על הנופש לשהרר את האדם מן המתיתות והלחץ הפיסי והרוחני. הפתרון אינו לשכב ולנוח — בשכיבה גרידא אין אנו נחים לעולם. יש צורך בפעולה, דרושה פעילות יוצרת ומשחק.